

Pierwsze stwierdzenie płochacza czarnogardłego *Prunella atrogularis* w Polsce

Marzena Prokop¹, Tadeusz Stawarczyk²

¹ 22-455 Miączyń 4 A; marzenaprokop5@gmail.com

² Muzeum Przyrodnicze UWr, Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław; tadeusz.stawarczyk@uwr.edu.pl

W dniu 25.03.2021 obserwując ptaki żerujące w przydomowym karmniku w Miączyń (pow. zamojski, woj. lubelskie) zauważyłam nieznanego mi ptaka (obs. M. Prokop). Choć ubarwieniem wierzchu ciała przypominał nieco wróbla *Passer domesticus*, to wyróżniał się odmiennym ubarwieniem głowy z wyraźną jasną brwią oraz czarnym gardłem i kremowopłową szyją i piersią, co nie przypominało żadnego z gatunków ptaków odwiedzających karmnik. Ptak przebywał w pobliżu karmnika i w końcu udało się go sfotografować. Na podstawie zdjęcia, za pomocą aplikacji Obiektyw Google, oznaczyłam ptaka jako płochacza czarnogardłego *Prunella atrogularis*. Upubliczniłam tę obserwację w Internecie i następnego dnia przybyło ok. 30 osób, które miały okazję zobaczyć i udokumentować ptaka.

Komisja Faunistyczna potwierdziła prawidłowość oznaczenia ptaka i zaakceptowała stwierdzenie jako pierwsze w kraju (Komisja Faunistyczna 2022).

Płochacz czarnogardły jest podobnie ubarwiony jak płochacz syberyjski *P. montanella*, ale w szacie wiosennej jest łatwy do odróżnienia od niego po czarnym gardle. Ptaki mło-

Fot. 1. Płochacz czarnogardły, Miączyń, marzec 2022 (fot. W. Janecki) – *Black-throated Accentor*, *Między, March 2022*

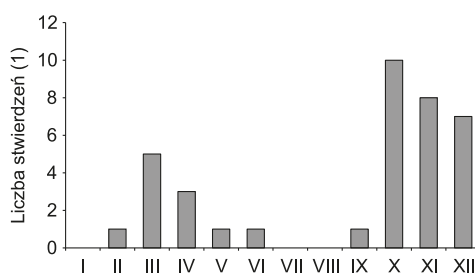

dociane i dorosłe w szacie spoczynkowej mają mniej wyraziste ciemne gardło i mogą być mylone z płochaczem syberyjskim, od którego różnią się wtedy: jasnopłową lub białawą brwią, płowopomarańczową piersią i białawym brzuchem ze słabo kreskowanymi bokami ciała oraz szarobrązowym, grubo kreskowanym wierzchem bez odcienia rdzawego (van Duivendijk 2011, Shirihai & Svensson 2018).

Wyróżnia się dwa podgatunki płochacza czarnogardłego zamieszkujące dwa odrębne regiony Azji (Hatchwell & de Juana 2020). Zasięg gniazdowania podgatunku *P. a. atrogularis* obejmuje północny i środkowy Ural, a ptaki zimują od wsch. Iranu przez Turkmenistan, Uzbekistan i Kazachstan aż po Afganistan, Pakistan, płn.-zach. Indie i Nepal. W okresie lęgowym zamieszkuje zwartą roślinność krzewiastą i skarlłowaciałe świerki w strefie subalpejskiej Uralu. Zdecydowana większość arealu lęgowego leży poza obszarem Europy i w zachodniej Palearktyce jego zasięg jest ograniczony do bardzo niewielkiego obszaru na Uralu, gdzie jego populacja jest oceniana na zaledwie 1 500-2 000 par lęgowych (Boyko & Kalyakin 2020). Podgatunek *P. a. huttoni* występuje w górach Ałtaj, Tianszan i Pamir, gdzie gniazduje w górskich lasach iglastych i liściastych z dużym udziałem zarośli jałowców *Juniperus* sp. do wysokości 3000 m n.p.m. i jest tylko częściowo wędrowny – część ptaków schodzi zimą na niższe położenia górskie, a inne zimują na tych samych terenach co poprzedni podgatunek.

Płochacz czarnogardły zalatuje do Europy bardzo rzadko i do roku 2022 odnotowano ok. 35 stwierdzeń. Pierwszego stwierdzenia na kontynencie dokonano 19.10.1987 w Helsinkach, w Finlandii (Hario et al. 1988). Później również stwierdzano go przede wszystkim w krajach skandynawskich i nadbałtyckich, w tym 15 razy w Finlandii (Väisänen et al. 2020, www.clanga.com) i 8 razy w Szwecji (Friberg & Corell 2017), a ponadto pojedyncze w Norwegii (Olsen et al. 2014) i na Litwie (www.tarsiger.com), zaś ostatnio w marcu 2022 został stwierdzony po raz pierwszy w Estonii oraz w marcu 2023 w Danii (www.tarsiger.com). W Europie Środkowej odnotowano go dwukrotnie w Niemczech (Drews 2012, Lissak & Nowak 2012) oraz pojedyncze na Słowacji (Šrank 2011) i Węgrzech (MME Nomenclator Bizottság 2021). Pozostałych pojedynczych obserwacji dokonano na południu Europy: w Bułgarii (Ivanov et al. 2020) i Chorwacji (Barisic et al. 2016) oraz dwukrotnie we Włoszech (Fulco & Liuzzi 2021). Nie stwierdzono go natomiast w większości krajów zachodniej Europy, z wyjątkiem ptaka, który przezimował od grudnia 1997 do marca 1998 w północnej Francji (Fremont et la CHN 1999).

Płochacza czarnogardłego odnotowano w Europie we wszystkich miesiącach z wyjątkiem stycznia, lipca i sierpnia (rys. 1). Fenologiczny rozkład pojawów w kolejnych miesiącach wykazuje szczyt od października do grudnia. Pojawy wiosenne są znacznie rzadsze (10 stwierdzeń) z niewielkim szczytem w marcu. Wyjątkowo stwierdzono go w porze lęgowej – 15.06.1988 w Szwecji (Edenius & Geisler 1990). Znane są też dwa stwierdzenia zimowe – wspomniany wyżej przypadek zimowania we Francji oraz obserwacja 13.–16.02.1994 w Niemczech (Drews 2012).

Rys. 1. Fenologiczny rozkład obserwacji płochacza czarnogardłego w Europie. Prezentowane dane dotyczą daty pierwszej obserwacji w obrębie danego stwierdzenia

Fig. 1. Phenological distribution of records (arrival times) of the Black-throated Accentor in Europe in decades. Presented data refer to date of the first observation within a given record. (1) – number of records

Summary: The first record of the Black-throated Accentor *Prunella atrogularis* in Poland. On 25th March 2021, the Black-throated Accentor was observed at feeder in Miączyn near Zamość (SE Poland). Bird was observed several times at the feeder and finally was photographed. On the next day was seen by many birdwatchers. In the note, the distribution of the Black-throated Accentor and its status in Europe is given. The observation was accepted by the Polish Avifaunistic Commission as the first record for Poland.

Literatura

- Barisic S., Kralj J., Julinovic L. 2016. Rare birds in Croatia. The fourth report of the Croatian Bird Rarities Committee. *Larus* 51: 38–65.
- Boyko G.V., Kalyakin M.V. 2020. Black-throated Accentor *Prunella atrogularis*. In: Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Martí D., Anton M., Klvaňová A., Kalyakin M.V., Bauer H.-G., Foppen R.P.B. (eds). *European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change*, pp. 776–777. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.
- Drews A. 2012. Die Schwarzkehlbraunelle *Prunella atrogularis* eine neue Art für Deutschland. *Limicola* 26: 138–140.
- van Duivendijk N. 2011. *Advanced Bird ID Handbook the Western Palearctic*. New Holland Publishers.
- Edenius L., Geisler R. 1990. Svartstrupig järnsparv *Prunella atrogularis* för första gången anträffad i Sverige. *Vår Fågelv.* 49: 71–77.
- Fremont J.-Y. et le CHN. 1999. Les oiseaux rares en France en 1998. *Ornithos* 6: 145–172.
- Fribeg F., Corell M. (eds). 2017. *Fagelrapport 2017. Fagelaret 2017*: 51–177.
- Fulco E., Liuzzi C. 2021. Italian Bird Rarities Committee (COI) – Report 29. *Avocetta* 44: 107–114.
- Hario M., Numinen T., Palmgren J. 1988. Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 1987 harvinaisuus havainnot. *Lintumies* 23: 186–201.
- Hatchwell B., de Juana E. 2020. Black-throated Accentor (*Prunella atrogularis*), version 1.0. In: del Hoyo J., Elliott A., Sargatal J., Christie D.A., de Juana E. (eds). *Cornell Lab of Ornithology*, Ithaca, NY, USA. <https://doi.org/10.2173/bow.blta1.01>
- Ivanov B., Iankov P., Profirov L., Georgiev D., Dimitrov M. 2020. Bulgarian National Rarities Committee. Report No. 1. <https://www.researchgate.net/publication/349140726>
- Komisja Faunistyczna 2022. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2021. *Ornis Pol.* 63: 130–159.
- Lissak W., Nowak M. 2012. Zweiter Nachweis der Schwarzkehlbraunelle *Prunella atrogularis* in Deutschland. *Limicola* 26: 129–137.
- MME Nomenclator Bizottság 2021. Az MME Nomenclator Bizottság 2018-2019. évi jelentése a Magyarországon ritka madárfajok előfordulásáról. *Aquila* 128: 115–140.
- Olsen T.A., Heggland H., Mjøltnes K., Rix S., Tveit B.O., Egeland R., Heggøy O. 2014. Sjeldene fuglar i Norge i 2013 og 2014. *Fuglearene 2013 og 2014*: 4–69.
- Shirihai H., Svensson L. 2018. *Handbook of Western Palearctic Birds. Vol. 1. Passerines: Larks to Phylloscopus warblers*. Helm, London.
- Šrank V. 2011. 11. správa Faunistickej komisie Slovenskej ornitologickej spoločnosti/BirdLife Slovensko. *Tichodroma* 23: 77–79.
- Väisänen R., Huhtinen H., Kuitunen K., Lampila P., Lehtikainen A., Lehtikainen P., Toivanen T., Velmala W. 2020. Rare birds in Finland in 2020. *Linnut-Vousikirja 2020*: 104–119.